

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:
Pe an 18 cor. 1/2 an
9 cor. 1/4 an 4-50 fl.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 24 fr.
1/2 an 12 fr.,
1/4 an 6 fr.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl. a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește
foaia să se adreseze
la: Redacțiunea și
administrațiunea
„Unirii“ în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

NICOLAE IORGA.

(Al.) Toată suflarea românească e stăpânită de o sărbătorească emoție: *N. Iorga*, unul dintre cei mai mari bărbați cu cari ne-a binecuvântat Dumnezeu, împlinește patruzeci de ani.

Certurile, cari s'au încetățânit ca niște buruieni veninoase în publicistica noastră — ales în vremea din urmă — conțin în aceasta clipă de bucurie națională și steagurile se pleacă, în semn de închinare, înaintea sărbătoritului.

Noi, cari avem fericirea de a fi contemporanii lui, probabil nu ne putem da seama cu adevărat de valoarea acestui om providențial; tot astfel nu putem măsura înălțimea unui munte, când stăm prea aproape de poala lui!

Activitatea lui *N. Iorga* este prodigioasă, îmbrățișând un vast teren de muncă. Ca istoric, critic literar, profesor, politician și orator, el ne-a răpit întotdeauna cu sine, deslușindu-ne hrisoave învechite, risipind negura trecutului și colbul de pe cronici; ne-a lămurit tainele artei, ridicându-ne sufleteste; ne-a rezolvat grele probleme de știință și a răpit cu sine masele unui neam întreg cu înflăcăratul lui grai de apostol al desmoșteniților. Nu i-a fost de ajuns munca aceasta pentru umerii lui de uriaș: s'a mestecat, cu puterea elocvenței și a convicțiilor sale, în valurile politice, trezind la o nouă viață principii sănătoase și îndrăznețe, puțin obișnuite până acum în viața poporului.

A luat toiagul pribegiei și a cutreerat tot teritoriul locuit de Români, din Chișinăul Basarabiei până la izvoarele Tisei, dela Cernăuți până la Mare și până la Balcani. Ochiul lui ager observa toate frumusețile, fixa momente aparținătoare trecutului, resfrângând bucuria și jalea — ce planează asupra acestui neam reslătit în celea patru vânturi...

Sub privirea lui magică bisericuțele noastre din satele cu lumină puțină, scoteau la iveală comori îngropate în hrisoave bătrâne; hieroglifile încurcate se deslușiau, ca

prin farmec și firul istoriei se țesea înainte cu o precizie și claritate uimitoare.

În mișcarea literară a deceniului trecut *N. Iorga* are rolul de îndrumător, ca cel mai chemat arbiter elegantiarum. Articolele din „Sămănătorul“ sunt tot atâtea îndrumări spre o adevărată viață literară. Și s'a pornit apoi o bogată și intențată mișcare literară, care este fără precedent în istoria noastră literară. Talente puternice ies la iveală volumele apar unul după altul și lumea românească cetește mai mult ca oricând. Ardealul încă ia parte la mișcarea aceasta și idealul măreț al unității culturale se deslușește din ce în ce mai strălucitor.

În istorie, munca lui, admirată și de străini, clatină temelii romantice ale antecesorilor, înlocuindu-le cu criticismul, singurul îndreptățit în căutarea adevărului. Ca critic literar s'a dovedit de o subtilitate și de o agerime cu care s'ar fi putut mândri însuși *Taine*.

* * *

Trecem în revistă cele peste o sută volume — o bibliotecă întreagă! — ale domnului *Iorga* și cântărindu-le și cuprinsul, ne gândim la forța lui de muncă extraordinară și la celelalte multe volume, pe cari dl *Iorga* le va scrie până la vârsta de octogenar...

Să nu poarte nimeni grija acestei activități febrile! Oamenii de talia sărbătoritului sunt plămădiți din alt aluat, ca acela al oamenilor de rând. Elementul lor este *munca* munca neîntreruptă, ce-i agită și îi susține. Schinteia geniului îi chiamă spre culmi, pe cari le întrevăd doar singuri...

Oamenii mari nu mai sunt ai lor, nici chiar ai familiei lor — ci aparțin neamului, și prin el, omenirii. Pe o clipă de odihnă, când mașinile tipografiei din Văleni pauzează și dl *Iorga* aruncă condeiul, pentru a primi urările de bine ale națiunii recunoscătoare — plecăm și noi steagul în fața celei mai ilustre figuri a literaturii noastre contemporane, urându-i dela Dumnezeu zile îndelungate!

Vălenii de Munte.

(amintiri).

Dela Ploiești spre Nord cam 27 km linia ferată, construită abia de 5 ani cu vagoane din oficina lui Ganz — duce până la Vălenii de munte. — Calea la Văleni e cât se poate de plăcută. Trenul străbate dealungul apei Teleajenului prin livezi cu porumb și grâne vesede, iar alături colini potrivite se înșiruie acoperite de pomi și vii. — În dreapta și în stânga se aștern sate cu case curățale și frumoase, ca: Blejoiu, Pleașa, Balaca, Scădeni, Lipănești Gura Viățioarei. — În tot parcursul întâmpini gare și halte în stil românesc. După o călătorie de un ceas și ceva ești în Văleni.

Vălenii de munte e o comună urbană de peste 600 ani. — Are aproape la 5000 locuitori, cu judecătorie și spital. Înainte cu 50 ani pe aici ducea calea spre pasul Bratocea; pe atunci Vălenii eră popasul mai tusemnat în drumul dela Săcele spre Ploiești. Situația Vălenilor este pitorească. Pe o terasă deasupra Teleajenului — strălătat de pârâul Văleni — se respiră pe mai mulți kilometri cu casele sale împrejmuite de grădini bogate în pomi de tot felul. Dealungul Vălenilor duce o șosea largă pietruită. La mijloc e piața cu tot felul de prăvălii; iar în față ceva mai depărtător se ridică școala urbană de băieți — cu sale închepătoare și cu un mic parc în front. — La intrare cetim cu slove mari: *Cursurile de vară din Vălenii de munte*. — Ici-colea se vede câte-o casă boierească, atinsă de dintele vremii, case frumoșele de-ale oamenilor mai cu dare de mână. Trei biserici vechi — vestesc evlavia creștinilor de pe vremuri. Din piață duc ulicioare — presărate cu case mai rare. — Deja la prima intrare în Văleni te surprinde atmosfera românească, — de care e stăpânit. Nici un străin în întreg orașelul. Clima e plăcută și domoală, — aerul curat și sănătos. Locuitorii omenoși și pacinici. — Traiul ieftin.

Acest colțușor pacinic și românesc și l'a ales învățatul *Iorga* de locuință. Sunt mai bine de 5 ani, decând s'a stabilit aici iubitul nostru dascăl. Săturat de sgomotul și val vârtejului Bucureștilor, a crezut, că Vălenii e mai potrivit pentru un spirit pururea gânditor. — S'a retras aci în Văleni cu toată familia și s'a instalat într-o casă modestă, — aproape țărănească — la o parte dela mănăstirea Văleni. Sosit în acest Tuscum românesc, omul gândirii, și-a făcut tipografie.

Alături de casa scundă, puțin încăpătoare și cu pridvor spre stradă, se ridică tipografia „Neamului românesc.” Din teacurile acestei tipografii ies zilnic operele marelui gânditor. — În incunjurul acestei case se desfășură o muncă titanică.

Învățați de talia lui Iorga au cabinete de lucru bogat aranjate cu rafturi și mese lustruite, cu sofe și otomane. — Locuința lui Iorga este esesia simplității. Cabinetul de lucru e o cameră mică, jur în jur cu cărți, mobile simple de lemn, iar alături, fără paradă sunt aranjate și celelalte odăi ale familiei. Dl Iorga este pururea ocupat, muncește deodată la 3—4 opere, scoate „Neamul românesc”. De aici merge la București, ca să-și țină cursurile la universitate. Vălenii i-a inspirat idea fericită de-a înființa *cursurile de vară*. Inițiate înainte cu trei ani, aceste cursuri, sunt tot mai bine cercetate. În vara anului 1910, salele școlii de băeți s'au dovedit mici pentru ascultătorii numeroși, ce urmează.

Profesori distinși și scriitori de valoare să perondează la Văleni, ținând conferințe instructive și atrăgătoare. Sufletul acestor cursuri e întemeietorul lor dl Iorga, care în loc să comodizeze pe la băi, aproape zilnic povestește de pe catedra din Văleni povestea neamului și ne descurcă hrisoavele domnilor vitei. — Publicul îl ascultă cu evlavie. — Cursurile dlui Iorga nu se pot descrie; e atâta variație de gândire; chiar și chestiilor celor mai sarbede le dă un colorit poetic. — De ar vorbi cât de mult, nu te obosește; — știe ca nime altul să-ți țină atenția încordată, dar fără să te obosească; — observările hazlii — pe cari le întreprinde îi fac cursurile de tot interesante. — Auditorii sunt studenți universitari și liceani, profesori, institutori, ofițeri, preoți și profesori din Bucovina; — mai puțini sunt din

Ardeal (explicația e de prisos). — În apropierea cursurilor — e berăria cu grădina publică. Aici se dau reprezentații și se adună seara ascultătorii cursurilor. — Dl Iorga vine și aici, petrece și întreprinde întreaga societatea cu glume. — Auditorii îl adoră.

Vălenii a ajuns prin dl Iorga un fel de Iasnaia-Poljana. — Loc de pelerinaj la apostolul neamului. — Este ceva fascinant în aerul dela Văleni. Dacă ai fost odată într'insul și ai asistat la cursuri, un dor nestâns te mână într'acolo. Cine vrea să petreacă o vacanță bine și cu folos, îi recomandăm cu toată căldura inimii Vălenii de munte.

Pentru noi ardelenii îmbăcșiți de duhul străinismului, o lună petrecută la Văleni, e cea mai bună primenire sufletească, și trupească, căci Vălenii îți dă tot: hrană sufletească, recreații, împrejurări cu mănăstiri vrednice de văzut și frumuseți naturale cum e Cheia și Bratocea. — Vălenii e împărăția luminei și a duhului românesc, de care cuvine-se să se apropie tot românul adevărat.

Mai ales acum în zilele iubire ale marelui dascăl, — gândul nostru zboară spre Văleni, iar ruga noastră se sfârșește cu „Trăiască Iorga, dascălul neamului românesc”.

Dela Piatra.

Cuvântare funebrală asupra directorului gimnazial Vasile Dumbravă,

de

Dr. C. Pavel.

„Cel ce va face și va învăța, acesta mare se va chema întru împărăția cerurilor”. Mat. V. 19.

Jalnici ascultători,

Pădurea se rărește. De ani de-arândul încoace, stejar după stejar

și îndoaje grumazii supt suflarea vânturilor de primăvară și smulși din rădăci se prăbușesc.

Primăvara ce desvâlește câmpurile și înviorază toată firea; primăvara ce desvâlește și gândurile și hrănește mai tare și ridică însufleteșea, primăvara aceasta pe noi an de an ne umple de jale și de mare durere, răpind din mijlocul nostru, din fruntea școlilor noastre, bărbați zeloși, buni și pașnici și devotați muncii și idealului, căruia și-au închinat cu mare și nețărmurită dragoste toate puterile și toți pașii vieții lor.

Moartea directorului gimnazial Vasile Dumbravă, întâmplată în vrâsta cristalizată a bărbăției, în vrâsta sfa-turilor bune și înțelepte, chiar într'această vreme de simțită slăbire a vârtuților străbune, și în vremea, când școlile noastre au o deosebită trebuință de bărbați tari în muncă și în credință, este o îndoită lovitură pentru mult încercatele școli din Beiuș.

Vechiul dascăl, cu experiențe de mare preț, prietenul, devotat și credincios, cetățeanul distins, bărbatul de mare valoare al vieții noastre școlare și bisericești, Vasile Dumbravă astăzi, în vrâstă de 52 ani, după o muncă de un sfert de veac și mai bine, se stinge și pleacă din mijlocul nostru spre lăcașurile de odihnă veșnică.

Tristă privește!

În fața acestei jalnice întâmplări

FOIȚA.

Romanele dlui Duiliu Zamfirescu,

— dare de seamă. —

(Continuare).

Cel ce a urmărit scrisorile noastre de până aci, poate să-și deie seamă și de ceea ce cuprinde *Anna* și de părerea noastră asupra acestui al cincilea roman din seria Comăneștenilor; el este o pornografie dela început până la sfârșit. Și susținem părerea noastră chiar și după ce băgăm de seamă, că acest roman, apărut în volum, are și prefață. Judecata asupra lui ne-am făcut-o cetindu-l în „Convorbiri literare” și o menținem.

Și poate chiar acesta e rostul prefaței, ca să avertizeze pe cetitori, că n'au să se ieie după „criticii din țara românească, cari ignoranți și de rea credință cum sunt în mare parte, vor găsi că seamănă cu *Anna Karenine*; nu e scris nici pentru damele cu moral, nici pentru bărbații cu prințipuri” și așa mai departe.

Nu mai continuăm citatul, poate să revenim asupra lui la sfârșit. Romanul începe cu *Anna*, îndrăgostită de a binele în căpitanul și jaluză pe toată lumea, vreau să zic pe toate damele, pe cari le iubește, căci

le iubește pe toate, pe câte le întâlnește. Și tot ca *Anna* era *Smaranda Dudescu*, *Urania Vucos* și *Elena Milescu* și soția colonelului și *Berta* și altele. Între toate acestea sta curată și bună *Ponția*, care „deși trăia în lumea asta de mai mult timp, nu ajungea să se deprindă cu viața lor, ființe pline de contradicții, mai vițioase în vorbe, decât în fapte, elegante, ușurele, pasionate... *Ponția* simțea mila, pe care o insuflă oamenilor sănătoși vederea bolnavilor... și airea „*Felul* cum se ținea pe scaun dreaptă, cu mâinile pe genunchi, era atât de cinstit, încât da un aer cum se cade întregului magazin. *Mia* nu mai era fata greoaie de altă dată, ci părea personificarea estetică a cuviinței femeiești”, ea era „atât de departe de nebunia erotică a celorlalte femei!”

Am ținut să reproducem aceste aprecieri juste, pe cari căpitanul le face soției sale, pentru ca astfel să fim dispensați de a vorbi de ceata celorlalte, cuprinse pe de a întregul de „nebunia erotică” față cu căpitanul și cari stăteau atât de jos pe scara cuviinței, pe cât „de departe” stătea *Mia* față de ele. Și chiar de am voi n'am putea-o face în cadrele unei dări de seamă. Căci capitol de capitol nu întâlnești aci, decât scene de dragoste mai mult sau mai puțin cuviincioase între căpitan și amantele sale. Vorba asta e cam aspră în limbajul de dincolo, la noi e potrivită. Special *Anna* își face de cap cu dureroasele și chinuitoa-

rele ei scene de dragoste și scrisorile ei ff. urgente.

Căutând pe bancherul *Vucov*, spre a vorbi cu el, în chestia *Nataliei Canta*, care deși milionară, venia să reclame câteva sute de lei, taxe ce-i pusese ministerul de finanțe, nu-l găsisse nici la birou, nici acasă, plecase la Berlin. Soția lui plecase la gară. Fără să știe cum, Căpitanul se pomeni și el în acelaș compartiment cu *Urania*. *Ponția* văzând că bărbatul său nu vine la masă, întrebă la *Anna*. Mai târziu primește o depeșă dela el că a plecat în serviciu la Ploești. *Anna* nu vrea să știe de așa ceva. Ea bănuia că petrece la *Berta* și îmbrăcându-se repede și plecând să-l caute. Aci negăsindu-l legă prietinie cu *Berta*, de care știa, că face dragoste cu generalul și amândouă se plâneau acum de Căpitanul, că le înșeală. Dela *Berta* la *Elena Milescu*, de aci la *Mia*, *Anna* era neliniștită, neaflându-l pe Comăneșteanu nicăiri și neputând nici socoti unde și cu cine plecase. Era convinsă perfect, că plecase cu cineva.

Întâlnirea și conversația cu *Mia* ne dă iarăș o scenă senină, grație fetei preotului din Ardeal, al cărei suflet era curat și bun. Nu ne putem împotrivi ispitei de a reproduce aceste pagini, din cari se reoglindează întreg sufletul acestor două femei.

(Va urma).

însă să nu ne plângem împotriva sfaturile dumnezeiești, ci să ne ridicăm în gândurile noastre către marile întrebări ale rostului omenesc, cași către izvoarele întăririi și ale înălțării sufletesti.

*

Jalnici Ascultători! Precum frîgul ne reamintește căldura, precum întunecul ne face să punem mai mare preț pe faptele luminei, așa moartea ne reamintește îmboldul dumnezeesc al luptelor și al nădejților noastre și credința tare în răsplata, în viața și în fericirea veșnică. — Moartea așadară nu este numai încheierea vieții noastre pământești, ci este și ușa vieții veșnice și ca atare gândul morții este și trebuie să fie îndreptătorul vieții și al faptelor noastre aici pe pământ. — De aceea zice sf. Augustin *»Dumnezeu a făcut raiul de vânzare și prețul lui este munca noastră«*. Și în munca aceasta trebuie să fim totdeauna gata de-a da seamă despre faptele noastre, pentru că deși în viața noastră moartea e mai sigură, totuși nimic nu-i mai întâmplător, mai nesigur decât ciasul morții: *»Fiți gata, că în care cias nu gândiți Fiul omenesc va veni¹⁾«*.

Jalnici Ascultători! Ori unde ne aruncăm privirile obosite de greul vieții, vedem lupte și frământări neîntrerupte. Și spre ce țintesc aceste vânjoliri ale vieții noastre? Spre fericire. Fericire, ce cuvânt dulce, câtă vrajă ascunzi în tine! Și unde aflăm noi fericirea pe acest pământ? Nicăiri. Inima omului e numai un atom, o fărâmă, în lumea aceasta și totuși întreg universul, lumea întreagă nu-i în stare să-o îndestuleze.

Această neputință a omului e cuprinsă în cuvintele dumnezeiești din rugăciunea Domnului: *»Vină împărăția Ta, fie voia Ta«*. *»In voia Ta Doamne e pacea noastră«*, strigă cel mai îndurerat poet al omenirii²⁾. Acest glas jalnic se desprinde de mii de ani din toate operele strălucite ale minții și ale simțirii omenesti. Știința adevărată, cu privire la lămurirea celor din urmă întrebări, prin graiul celor mai mari spirite ale omenirii, a trebuit — în fața a orice pretinsă deslegare a *»Enigmelor Lumei«* din partea unor învățați de bălcu, să se închine adevărilor credinței, să-și recunoască neputința și să accentueze că: *»Nu știm și nu vom ști«*. Aceasta e taina vieții noastre, asupra căreia numai credința noastră e în măsura de-a arunca lumină adevărată, lumină ce te încălze-

¹⁾ Luca XII. 40.

²⁾ Dante.

ște și te înalță în lupta pentru bine. — Dovadă grăitoare e aceasta, că credința și știința sunt două raze ale aceluiaș adevăr veșnic, dar aceea rază, care se numește știință adevărată, în veci nu va întuneca raza cealaltă, care se numește credință. — Adevărul acesta veșnic este Mântuitorul nostru Iisus Hristos, El este: *»Adevărul, calea și viața«*.

Adevărul este Mântuitorul lumii, care prin viața, moartea și învierea sa ne-a dat și nouă nădejdea învierii, a vieții și a fericirii veșnice.

Aceasta o pretinde bunătatea și dreptatea dumnezeiască, aceasta o pretinde neliniștirea sufletului nostru și sbuciumul spiritului omenesc.

Acest adevăr este temelia morală a vieții noastre și a societății omenesti. — Acest adevăr înalță luptele și suferințele marilor binefăcători ai omenirii; acest adevăr dă tărie vitejilor ce mor, fie pe câmpul de bătălie, fie pe câmpul științelor, tot pentru binele și fericirea omului; acest adevăr a dat tărie vechilor dascăli ai neamului și ai bisericii noastre, și în suferințe și în umiliri a întărit glasul lor, ce ne chemă și pe noi la viața și lumină, bine știind că: *»Cel ce va face și va învăța, acesta mare se va chema întru împărăția cerurilor¹⁾«*.

Aceste gânduri mă stăpânesc în clipa când ne pomenim în preajma osămintelor fără de viață ale unui harnic dascăl românesc, cum a fost fericitul în Domnul director *Vasile Dumbravă*.

Binecuvântată să fie pomenirea Ta, împreună cu pomenirea marilor luminători ai neamului nostru, cari de parte de ori ce deșertăciune lumească, simpli în traiul vostru ca și niște apostoli adevărați prin vremuri grele au ținut sus și tare facla credinței noastre strămoșești, facia cunoștințelor cari ne-au trezit și ne-au îndreptat pașii noștri spre rosturile adevărate ale dăinuirii noastre pe aici.

Ce este — jalnici ascultători — istoria noastră? Este înșiruirea vieții și a faptelor dascălilor și ale strălucitelor fețe bisericesti, începând dela diaconul Coresi până azi. Scoateți pe aceștia din cartea neamului, și Vă rămân aproape numai scoarțele.

*

(Va urmă).

Lojele bunilor templieri. De un an și jumătate se agită câțiva Români, ca să înființeze reuniuni de abțință cu caracter francmasonic. Loja „bunilor templieri“, cum se numesc membri acestei societăți, ce o au Germanii la București, a numărat printre membri și câțiva români, cari în-

mulțindu-se, au format mai multe loje românești. Mișcarea a venit și la noi, și la Sibiu s'a înființat loja „Andrei Șaguna“, care e foarte mult lăudată de ziarele de peste munți, cari le citim. Nu știm, cum se poate împacă conștiința acestor buni templieri din Sibiu cu preceptele religiei? Poate ca și fostului secretar ministerial Ioanovici, care era cunoscut de toată lumea ca mare maestru al francmasonilor din Budapesta, dar pentru aceea era și unul dintre cei mai înșămnați mireni greco-orientali.

Ziarele, ce ne-au sosit în urmă, ne vestesc despre activitatea unui zeus templier din părțile Bistriței, care în orașul său dezvoltă o „febrilă“ activitate, și va înființa o lojă acolo. Învățătorul acesta, care e și conducător de cor bisericesc, știe el, că lojele aceste sunt în strânsă legătură cu lojele francmasonice? Sau dacă nu știe el, trebuie să știe, și să-l lumineze parohul lui. Între credincioșii noștri nu se pot înființa astfel de societăți, cari deși nu au pe față scop rău, dar în ascuns tind la întărirea francmasonilor. Se proiectase și la noi o reuniune de temperanță, dar idea s'a născut moartă. Mai multe sinoade protopopești au cerut înființarea acestor fel de reuniuni, cu caracter religios, și dacă nu se fac acestea, se vor face cele cu caracter și cu scop anticreștinesc.

Vedetot.

Corespondințe.

Ce s'a lucrat în despărțământul Gherla.

Gherla la 12 Iunie 1911.

Adunarea generală a despărțământului Gherla. Raportul comitetului.

(Continuare și fine).

În urmă nu putem întrelăsa amintirea unui lucru de cea mai mare înșămnațate în activitatea Asociației, care a luat ființă anul acesta. E vorba adevărat de biblioteca populară a Asociației, care a început a apărea dela 1 Ian. a. c. în 10 broșuri anual și un calendar, care toate se distribuie lunar fiecărui membru ajutător al Asociației pentru taxa de 2 cor. În urma pildei străbunilor s'a convins și comitetul central al „Astrei“, că unul dintre cele mai eficace mijloace al răspândirii culturii în popor e distribuirea cât mai mare de cărțile instructive, folosite și cât se poate mai ieftine. În urma acestora a propus adunării gen. din anul trecut ținută la Dej să decidă editarea bibliotecii populare amintite, ceea ce primindu-se, s'a și realizat cu începutul anului curent. Pentru înscrierea de membrii ajutători ai „Astrei“, cari puteau să primească broșurile amintite s'au trimis și despărțământului nostru dto 15 Oct. 1910 nr. 782 un apel în 30 exemplare. Aceste apeluri s'au trimis la 30 preoți de pe teritoriul despărțământului, ca să înscrie cât mai mulți membri. Din acești 30 au binevoit a răspunde și a ne retrimite listele 7 adevărat 7 inși și anume Mon. Petru Chereșteșiu, protopop în Buza înscriind 6 membri; dl David Deac, preot în Păgleșă înscriind 16 membri; dl Ambroziu Plăian, preot în Silvaș înscriind 10 membri; dl Iuliu Dragoș, preot în Sătejuțe, înscriind 28 membri; dl De-

¹⁾ Matei V. 19.

metriu Rus, preot în Sănnicoară cu 8 membri; dl At. Păscu, preot în Minthiul Gherlei 16 membri; dl Iuliu Marțian, preot în Dăbăca 11 membri și afară de aceea dl Emiliu Patachi, teol. abs. a înscris în Teolitur 13 membri: laolaltă 108. Amintind aceste rugăm din nou pe toți preoții și învățătorii din comunele de pe teritoriul despărțământului, să facă o propagandă cât mai întinsă acestei biblioteci în interesul chiar al poporului nostru. Dacă au întrelăsat pentru anul acesta, să înscrie baremi pe anul viitor cât mai mulți membri ajutători. Ii rugăm să nu-i împedecă dela aceasta întârziere și micile iregularități, ce s'au observat anul acesta în expediarea broșurilor, cauzată de greutatea începutului, în urma neprevederii unui număr atât de mare de membrii ajutători.

Am amintit aceste amănunțit, ca să se convingă on. adunare, ce activitate am putut dezvoltă și să vadă, cât de mare activitate s'ar putea dezvoltă, dacă am avea sprijinul tuturor preoților și învățătorilor de pe teritoriul despărțământului și a tuturor intelectualilor din Gherla, fie preoți, fie mirenii. Bine știm, că acest sprijin e alterat și condiționat de multe împrejurări, dar credem și aceea, că e timpul suprem, să ne pătrundem de o conștiință națională cât mai potențată și să lucrăm conform aceleia. Toți știm, că omul trăiește și o viață spirituală și că în manifestările acestei vieți spirituale consistă proprie demnitatea omului. Și învățătura noastră creștinească ne învață, că chiar menirea și îndreptățirea existenței bunurilor materiale este promovarea celor spirituale. Dar precum au bunuri spirituale singuraticii, tot așa au și popoare. Și cea mai de seamă și nobilă manifestare a vieții spirituale a singuraticilor, cât și a masselor este afară de religie, limba unui popor. Și cu cât mai vărtos trebuie să fim convinși în forma aceasta despre limba noastră, care ne-au păstrat-o moșii și strămoșii prin atâtea lupte, sbuciumări și dureri, fiind gata a-și pune viața pentru ea. Despre aceasta ne spune Timoteiu Cipariu următoarele: „Din toate aceste ruine (ale timpurilor de restriște) prevedința ne-a conservat încă în aceste dureri cumplite un tezaur neprețuit, care nu ni-l-a putut răpi nici sabia învingătorului, nici cruzimea tiranului, ce durmea pe corpurile noastre, nici puterea fizică, nici politica infernală, un tezaur născut cu noi dela fițele maicei noastre, dulce ca sărutările măicuțelor, când ne aplecau la sânul lor, tezaur mai scump decât viața, tezaur, care de l-am fi pierdut, de l-am pierde, de vom suferi vrodată ca cineva cu puterea, au cu înșelăciunea, au cu momelile să ni-l răpească din mâinile noastre, — atunci mai bine, mai bine să ne înghită pământul de vii, să ne adunăm la părinții noștri cu aceea mângâiere, că nu am tradat cea mai scumpă ereditate, fără de care nu am fi demni de a ne numi fiii lor: limba românească¹⁾. Moșii și strămoșii ne-au păstrat dar acest tezaur neprețuit, iar noi avem sfânta datorință față de înaintași de a păstra și cultivă acest tezaur, iar față de următorii noștri de a nu lăsa să se nimicească cea mai scumpă bogăție, ce le-o putem lăsa. — Să ne aducem aminte apoi, că suntem un popor cu o menire oarecare

în lume și încă nu cu menirea de a peri, iar timpul și întâmplarea nu poate face nimic pentru aceea, cari înșiși nu fac pentru sine nimic. „Chiar și prevedința abia poate mântui un popor, care nu se silește el însuși a-și eluptă singuranța“, zice un bărbat de stat englez (Canning).

Rugăm deci din nou pe toți intelectualii de pe teritoriul despărțământului, să aibă în vedere idealul, spre care țintim și să ne sprijinească cât mai intențiv în activitatea, ce vrem a o dezvoltă în cadrele „Astrei“ pentru promovarea culturii poporului nostru și a limbei românești. Iar on. adunare o rugăm să ia act de acest raport și să binevoiască a da comitetului absolutului îndatnat.

Din ședința comitetului desp. Gherla al „Astrei“ ținută în Gherla la 10 Iun. 1911.

Dr. Petru Fabian
directorul despărț.

Dr. Vasile Moldovan
secretarul despărț.

Prelegeri populare.

Tăuni.

Despărțământul Blaj al „Asociațiunii a hotărât, ca să țină prelegeri populare în frunțașă comună Tăuni, ascunsă într-o vale pe Târnavă-mare în sus, drum de 2 ore cu trăsura dela Blaj. Poporul era dornic și însetat de sfaturile și poveștele ce aveau să le dea domniile din Blaj: și așa tare rar se mai pierdeă pela ei vre-un domn de român și și mai rar îi adună cineva pe toți „din domnu pătrupop și din domnu părinte încolo“.

Delegații la prelegere erau Păr. Vasile Suciu pref. Tipografeii seminariale și Păr. Dr. Ioan Colțor revizor arhidiecezan. Primirea ce li-s'a făcut a fost din cale afară măreață. Incepând din capul satului până lângă biserică erau vre-o cinci porți de triumf gătite din covoară, din năfrâmi, din funde colorate. De-a dreapta și de-a stânga toate casele și îngrăditurile erau tot covoară. Când se între trăsura în sat, poporul era înșirat în două rânduri frumoase lăsând să treacă trăsura printre ei în strigăte puternice de să trăiască. Păr. Ioan Trif, harnicul paroh al satului îi primește cu multă dragoste la el, și fiind timpul de-a intra la sfânta slujbă, invită pe oastpeți să ia parte la serviciul dumnezeesc și să meargă la biserică. Calea dela casa parohială până la biserică era țărnută de două rânduri de copile și femei, iar la intrare strejuiau doi copii în alb și cu năfrâmi de mătăsa neagră peste umăr. Au concelebrat toți trei: parohul și delegații conferențieri. Predica a ținut-o Cl. Dr. Colțor vorbind despre rugăciunea Domnului Hristos în grădina maslinilor, tema evangheliei zilei aceleia. A grăit cu căldură și poporul a rămas viu impresionat gândindu-se la începutul patimii dătătoare de viață a Domnului.

Conferențierii au rămas plăcut surprinși de curățenia ce era în biserică și de grijea, aproape scrupuloasă, ce se poartă asupra lucrurilor bisericesti.

După s. slujbă Păr. Trif. deschizând adunarea, prezintă poporului pe trimișii Blajului, spunând câteva cuvinte și despre jubileul de 50 de ani al Asociațiunii, și invită pe Păr. Vasile Suciu, să vorbească. Conferențiarul lin și domol le vorbește pe înțelesul tuturor despre tovarășii și în general

despre tot felul de asocieri; le arată cum se sbate omenimea spre ce e mai bun, cum sufletul nostru caută meru noua țintă vremelnică și cum nu e cu puțină ca oamenii dacă nu se unesc, dacă nu se întovărășesc să facă ceva lucru mai trainic, ceva ce să folosească tuturor, să-i ușureze pe toți și să-țină vreme multă. Tare la loc a fost pilda ce l-a adus-o oratorul despre neastâmpărul minții noastre în a făuri lucruri nouă, când le-a povestit în câteva cuvinte descoperirea Americii, căci mulți din Tăuneni au umblat prin lumea nouă și și mai mulți au poate și copii și acum pe acolo. A fost ascultat cu vădită dragoste de poporul atent și îndes-tulit de ce auzia.

Păr. Dr. Colțor, aproape continuând conferența Păr. Suciu, se scoboară la particularități; le arată oamenilor cum ei, bine că is în stare bună, totuș n'au nici o tovarășie în sat; cum ar fi de dorit să ridice o societate de înmormântare, vre-o băncușoară sistem Reiffeisen, și cum, pentru a ajunge la atâtea, e absolut de lipsă ca între dânșii să domnească o perfectă bunăînțelegere. Să ție una, să nu se rupă în împărecheri, cari numai îi fac omului amară viața, să se stringă la sfaturile Dlui Părinte, în care ei au atâtea încredere, și dacă chiar voiesc, ca pacea să domnească senină în sat, să înceapă din familie: cum a fi cel mai pașnic om la sfatul statului, care acasă e tot în sfadă cu nevasta, tot în bătăi cu copiii? „Da, că-i chiar așa Domnule“, întărea cutare unchiș de lângă strană, „gândești că ești de aici din sat de ne-o spui întocmai.“

La sfârșit a mai fost o cununie, de cunună a sărbătorii, și însufleții toți ne-am depărtat că era vremea prânzului. Doamna preoteasă Trif a tractat foarte domnește pe conferențieri la masa sa ospitală.

Iar sârmanii români ziceau: mai haidați domnilor, mai haidați pela noi că de pe vremea lui Vlădica Vancea n'o mai fost domn de-a nost prin Tăuni. Cătră patru după-amiază conferențierii viu impresionați au părăsit satul acesta mulcomit între dealuri puțin bătute de streini, deunde însă și-a cam luat rămas bun sărăcia, că nu-i în sat om să fie c'un ban în restanță de dare dupăce și-au zidit și biserică frumoasă și-și susțin și școala și o mulțime de inși sunt membrii ajutători ai Asociațiunii. Cu adevărat satul bun îl cunoști de pe popa ce-i stă în frunte.

Correspondent.

Reviste.

Din Cameră. Azi s'a gătat discuția generală la bugetul cultelor. — Ministrul cultelor, contele I. Zichy, în reflexiile ce le-a făcut vorbirilor de până acum la bugetul cultelor — s'a dovedit acelaș creștin pronunțat, cași în cuvântarea sa dintăiu. — Ici-colea poate a mai strimtorat din cadrele expres romano-catolice, în cari s'a mișcat cu prilejul dintăiu, ceea-ce nu puțină durere a cășunat catolicilor latini. — Preste tot însă număratoarele atacuri liberale și

¹⁾ Din cuvântul rostit la inaugurarea „Asociațiunii transilvane“ în ziua de 23 Oct. (4 Nov.) 1861. („Foaia“ nr. 41 din 1861).

francmasoni, de câte a avut parte în decursul desbaterilor — nu mult l-au putut influența; a rămas același om. (și maghiar), consecvent în principiile expuse cu prilejul prim.

Organul poporalilor A. zice între altele: „Cu adâncă întristare trebuie să constatăm, că ministrul în vorbirea din urmă deja n'a mai fost celce se arată în vorbirea de introducere. A și făcut deja concesii — liberugetătorilor; cu mirare am auzit, cum a desaprobat, că în discuția portofoliului său au dominat chestiile religioase, de oarece — zice dânsul — acestea n'au loc în parlament. . . Multe lucruri nu ne-au indostulit în vorbirea de acum. Cu deosebire faptul, că nu va permite adunările congregaționale — în școlile de stat. D'apoi asta ce-i? Cu o propoziție mai înainte ministrul dă testimoniu moral despre congregații, că acele nobilitează morala și sufletele. Și deja în celalalt moment declară, că din școlile de stat le — eschide. Intrebăm cu stimă și plecați, — d'apoi în școlile de stat nu-i lipsă de nobilitare morală și sufletească? Permis-e doar acolo a crește și fără de acestea? Acolo deja aceasta e în interesul statului? Ne pare rău de alunecările aceste. Conte Ion Zichy și-ar fi putut permite pasiunea, ca să nu retireze dinaintea curentului destructiv, condamnat și de dânsul. . . Chestia autonomiei a tranșat-o prin aceea, că a declarat, să statorească însuș termenul pentru prezentarea ei“ . . .

La tot cazul e simptom curios, că și cu prilejul acestei discuții s'a auzit multă pledoarie pentru ideile anticreștinești și în același timp chiar un preot catolic, cași Hok János, a avut cinizmul de-a spune, că nu vede în țara aceasta nici o tendință anticreștinească.

Trebuie să surprize mai mari?!

Noutăți.

Fundațiunea Alexandru Sterca Șuluțu. — Senatul administrativ al fundațiunei culturale, care s'a întrunit la Blaj în 17 Iunie 1911, constatând că averea fundațiunii a trecut de un milion de coroane, a decis în înțelesul literilor fundaționale formarea unui nou capital de 400.000 cor. din venitele cărui se vor împărți stipendii nouă. Astfel numărul stipendiilor, ce se vor da din aceasta fundațiune începând cu 1 Septembrie 1911, s'a duplicat față de trecut, creându-se încă 25 de stipendii în suma totală de 8160 cor.

și anume 3 à 800 cor., 6 à 400 cor., 6 à 200 cor. și 8 à 120 cor.

În aceeași ședință a senatului s'au ales membrii directoriului fundațiunii pe un nou period de 6 ani. Ca membri ordinari au fost realesi membrii cei vechi și cei suplenți; cari au luat parte la ședința directoriului din 16 Iunie, nou a fost ales *dl Gheorghe Pop de Băsești*, Membrii suplenți au fost aleși dnii: *Dr. Teodor Mihali*, deputat dietal, avocat (Dej), *Ioan Mihălțan*, general auditor pens. (Sibiu), *Dr. Ștefan C. Pop*, deputat dietal, avocat (Arad) și *Vasile Toșa*, director de finanțe (Turda). Vicepreședinte secular al directoriului al fost ales *dl Ioan Mezei*, jude la Curia reg. (Budapesta). Avera acestei fundațiuni la finea anului 1910 face 1,087,497 cor. 80 fl.

Din Arhidieceză. Cu terminul de 15 Iuliu 1911 se pune la concurs stațiunea de învățator din comuna Ormeniș, districtul protopopesc al Arieșului, iar cu terminul de 1 August 1911 stațiunea de învățator din comuna Cuteiuș, districtul protopopesc al Almașului.

Despre Regele Carol se dă știrea din București, că ar fi avut zilele trecute febrințeli de repite ori. — La caz de lipsă va fi chemat și profesor din străinătate pentru consultare.

Petrețeri. „Reuniunea sodalilor români din Cluj“, invită la *Serata* ce o va aranja Duminecă la 25 Iunie n. 1911 în hotelul „Biasini“ *Comitetul*.

Bărsanu la Blaj. Anunțăm cu multă plăcere, că Marța și Miercurea viitoare simpaticul nostru artist dramatic Zaharie Bărsanu cu doamna vor aranja două reprezentațiuni teatrale. Marți vor juca *Răsunarea*, comedie în trei acte de Labiche, iar Miercuri *Vânturătorii mărilor*, dramă în trei acte de I. Richepin. Amândouă piesele sunt foarte frumoase și au fost ascultate cu multă plăcere pretutindeni. Atragem din vreme luarea aminte a publicului nostru din Blaj și jur asupra acestor reprezentații.

O carte bună. *Dl Silvestru Moldovan*, condus de un bun gând, reeditează în o nouă grupare cele două tomuri ale sale din „Țara noastră“, împodobindu-le cu ilustrații și harte. Volumul I apărut sub numele: *Ardealul*, cuprinde ținuturile de pe Olt: Turnul roșu, Sibiul și împrejurimea, Țara Oltului, Brașovul și Țara Băsei, Săcuimea, Izvorul Oltului. Pornind dela frontieră, unde Oltul trece în România, mergem în sus până la izvoarele lui. Descrierea e narativă și e mestecată afară de datele geograice și cu de cele istorice și legende. Rând pe rând vor apărea tot în editura Ciurcu și celelalte părți ale Ardealului și ca închiere autorul va aduna în un volum legende și schițele istorice despre Ardeal.

Biblioteca Academiei Române. În luna trecută s'au consultat 1975 volume și broșuri; 246 manuscrise, 4385 documente, 30 cărți vechi. În același restimp de o lună Biblioteca s'a sporit cu 459 volume și broșuri, 483 reviste, 2 volume manuscrise, 11 documente, 966 foi volante și 1 obiect pentru muzeu. — Biblioteca e deschisă zilnic dela 8 până la 6.

Congresul sufragetelor cel mai apropiat — pe cât telegrafiază eroinica luptătoare pentru dreptul de vot al femeilor Roza Schwimmer — va avea loc în Budapesta.

Veneția în primejdie. Din Roma se dă știrea, că în Veneția s'au îmbolnăvit de coleră în restimpul dintre 1—10 Iunie 175, dintre cari 45 au murit. Călătorii fug speriați din orașul lagunelor.

Iarăș în Mexico. În Mexico, pe cât se dă știrea din Newyork, s'a repetat cutremurul de pământ din zilele trecute. Sunt 22 victime până acum. — Cutremurul s'a resimțit bine la toate aparatele seismografice. În Viena aparatele meteorologice și geodinamice au arătat alaltăieri d. a. la $\frac{3}{4}$, 4 un cutremur de pământ în depărtare de aproape 6000 km. Același cutremur l-a resimțit Pola la depărtare de peste 8000 km. iar Triestul la depărtare de 9000 km. — La noi în țară s'a semnalat cutremur dela observatoriile din Capitală și din Ungvár.

Dinastia Braganza. Azi se va ține în Lisabona adunarea constituțională în care se publică republica și expatrierea dinastiei Braganza. — Știrea va fi adusă în public cu afișe, cari vor fi împărțite și în popor.

Ziua judecării. Pe marea adriatică s'a ridicat Joi lângă Triest un vifor cum nu s'a mai pomenit pe acele locuri. — Douăsprezece barce au dispărut în valuri. — Telegramele aduc știrile cele mai variate referitor la victime. Unele vorbesc chiar despre 100 oameni dispăruți. Valurile infuriate s'au repezit și în oraș, spălând tot ce-au aflat în cale.

În Bulgaria amplexiții dela calea ferată pregătesc grevă generală.

Universitarii croați, băstinași de pe mările mării, amenință cu trecerea la neunire pentru cazul de s'ar alătură Fiume la episcopia din Zeng.

Teatre și cinematografe. În Svedia teatrele s'au pus la întrecere cu cinematografele. Predau bucăți scurte pentru bani puțini. Predau câte 2—3 bucăți de câte un act, cari laolaltă nu țin mai mult de $\frac{1}{2}$ oră. — Acest ciclu de câte 1 act se repetă în zilele feriale de câte 3 ori, iar Dumineca de 5 ori. — Și concurența succede minunat, căci teatrele sunt pline întotdeauna. — Sărmanul „mezi“!

Albinele. La stabilimentul de albinărit de lângă Igló un roiu întreg de albine a cutropit pe un om, care lucra pe câmp cu doi cai. Căii au pierit pe urma împunsăturilor de albine; despre om pe care l-au aflat zăcând inconștin, se speră că se va însănătoși.

Franța voioasă. Teatrele și celelalte locuințe de amuzare ale Franței au încasat în 1850 numai 8.200.000 franci; în 1860: 14.4 milioane; în 1867: 22 milioane; în 1869: 15.2; în 1878 (din pricina răzbelului franco-german) numai 5.7; în 1878 însă deja 30.7 milioane, în 1880: 22.6 milioane; în 1889: 32.1; în 1900 (anul expoziției) 57.9 milioane; în 1905: 41.9; în 1910: 56.8 milioane franci. În special anul trecut a încasat Opera: 3 milioane, Opera Comique 2.7; teatrul Porte-St.-Martin: 2.6; teatrul Chatelet 2.5; și Comedie Française 2.4 milioane franci.

Taxametrul, pe care acum îl introduce Budapesta, e deja de mai multă vreme aplicat în Londra, Paris, Roma ș. a. În orașele aceste circulă peste 30.000 taxametri.

Posta Redacțiunii.

Comandarii. Nu știm nici noi.

Partea Literară.

Biserica Romano-Catolică din împărăția rusească.

de

P. M. C. Hellon S. I.

PARTEA A DOUA.

Biserica catolică și guvernul rusesc.

Starea actuală în urma ucuzului de
toleranță.

IV.

Disciplina bisericească.

(Continuare și fine).

Tăria Bisericii catolice provine din legătura de supunere a întreg clerului față cu episcopii lor. Câtă vreme clerul se provoacă cu respect la deciziunea episcopului, atâta vreme persoana parohului este ocrotită și la tot cazul catolicismul ca atare nu suferă nici o scădere. Guvernul rusesc a înțeles bine însemnătatea disciplinei eclesiastice interne. Acum doi ani a emanat din partea ministeriului de interne un decret, care declară, că guvernul poate intra în tranzacțiune imediată cu clerul parohial, carele de acum înainte nu se va mai putea senza cu lipsa de instrucțiuni respective dela Ordinariat. Cât de mare pericol amenință Biserica, dacă guvernul ar începe realizarea decretului de sus în afaceri importante, o înțelege ori cine.

Ingerența guvernului cu privire la translocarea preoților merge foarte departe. Conform unui decret „interimar”, explicativ al ucuzului, ministeriul înștiințează pe episcop, că de cutare sau cutare paroh nu-i place, și trebuie transferat. Dacă nu o face episcopul, după propunerea guvernului, atunci se folosește ministeriul de alte mijloace spre a înlătura pe preotul „delinvent”. Acest procedeu se practică acuma zilnic: iar „vina” delinventului este de regulă una și aceeași, anume, împlinirea conștiințioasă a oficiului de păstor sufletesc. În unele cazuri, și cam dese, episcopul însuși transferează pe preotul acuzat, pentru că în așa chip să asigureze preotului un alt beneficiu, deși mai modest. Ex duobus malis minus eligendum. Altfel guvernul ar izgoni pe preotul harnic din dieceză, lăsându-l în voia norocului. Inșă și acest procedeu, foarte neplăcut episcopului, cășunează nu arareori mare depresiune la popor și la preotul nevinovat.

După desființarea patronatelor, beneficiile bisericești primesc numai arareori investire canonică. Parohii sunt de regulă amovibili ad nutum episcopi, după cum crede episcopul de bine pentru Biserica catolică. Trebuie să constatăm, că necontenita translocare a clerului parohial — nu înfrânge bine nici credința nici disciplina în popor.

În fine, încă o asuprire ciudată. Corespondența ordinariatului cu guvernul și clerul diecesan trebuie să se facă în limba rusească, chiar în Polonia, — excepționând negocierile de natură exclusiv spirituală. Sena-

torul Neuhardt a revizit Consistoarele episcopale, spre a se încredința, nu cumva s'ar fi furizat abuzuri birocratice în privința limbii. Același senator scrupulos a investigat chiar, în ce limbă vorbesc femeile din confraternitatea sf. Rosariu în Varșovia, la întrunirile lor!

V.

Placetum regium.

Un punct șubred de tot a turburat deapănarea buna înțelegere între Sf. Scaun și guvernul rusesc: placetum regium. Droptul civil rusesc conține un paragraf, în virtutea căruia numai acele deciziuni papale devin obligatoare în imperiu, care au fost promulgate cu învoirea prealabilă a țarului, constatându-se, că ele nu contrazic nici unui paragraf al codului civil. Sf. Scaun nu s'a putut împăca cu așa fel de drept, și în tractările sa e cu Rusia l'a trecut cu tăcerea. Decretele, bullele și enciclicele papale se expediau de obicei ministrului-prezident rusesc dela Roma, cu scopul ca el să le transmită episcopilor: faptice, ele toate treceau revizia și aprobațiunea țarului, și numai așa fură înmănuate destinațiilor. Cu anul 1908 s'a regulat altfel promulgarea decretelor romane (Promulgandi, decret din 3 Oct. 1908). De atunci nu se mai spează actele agenției rusești, iar episcopii catolici din imperiu execută decretul aflând de ele din Acta Ap. Sedis. Inșă și acest procedeu a pricinuit conflicte. Stolypin a declarat în urmă — într'un circular adresat episcopilor, ca nesuficiență și neexistentă promulgarea cea nouă. — La urmă mai notăm, că nici placetum regium nu garantează pe deplin executarea decretului papal fără a întâmpina pedeci și amenințări din partea guvernului. Drept dovadă poate sluji circulara ministerială din 29 Aprilie 1910 în chestiunea căsătoriilor mixte.

* * *

Din datele aceste, sumare rezultă învederat pozițiunea Bisericii catolice în imperiul rusesc, care este încă foarte departe de libertatea conștiinței. Afacerile bisericești catolice aparțin Ministerului de interne, departamentului confesiunilor „Străine”: depind așa dar de-a dreptul de Stolypin și creaturile lui! Inșă Stolypin nu e tocmai străin de ideea libertății religioase, dar la urmă se pleacă și el în spre carterul cinic-burocratic, pentru care religiunea a devenit o exploatare minieră de aur. De altfel țaroslavismul bizantin mai cuprinde multe minți tânjite, și mai trebuie multă „civilizațiune” până se vor descotorosi de el barbarii moderni. — Acestui zeu îi adolează conștiința fățarnicii liberali de apă curată, ca Stolypin, numai să rămâie la putere spre „binele patriei”. Cum să nu?! Dar fondul rămâne același, anume, tendința de a deklasă Biserica catolică la rangul unei servitoare de stat a machinei guvernamentale. Și tocmai pentru că acest guvern nu suferă nobila superioritate a Bisericii catolice, de aceea este hotărât a duce și încolo contra catolicismului, o luptă continuă, un continuu „Kulturkampf” pe tăcute.

* * *

Inșă aceste date vor fi cea mai elocventă „exhortațiune” și „predică” pentru

tru noi Români gr-catolici, cari trăim în împrejurări, analoge nu într'o singură privință cu cele ale Polonilor de sub stăpânirea rusească.

CRUCIAȚII.

Roman istoric din veacul al XV.

după Henryk Sienkiewicz.

(Continuare).

48

— Eu sunt nepotul regelui de Brabant — îi răspunse.

— Pax! Pax! — răspunse cavalerul cruciat. — Glorie marelui principe și amicului ordului nostru. Eu încă susțin, că fata e frumoasă, dar știi cine-i tatăl ei?

Mai înainte de ce Lorsch ar fi răspuns, principele știind a cui rudenie este, îl chemă și-l așază lângă el. În fața lui ședea principesa cu Danusia, iar Zbisko la spatele lor.

Zbisko în tot decursul dejunului nu-și luă ochii dela Danusia. „Î-se părea mult mai frumoasă ca atunci, când s'a despărțit de ea. Singur acum înțelegea, că o iubește nu numai din recunoștință, că l-a scăpat de moarte, ci din inimă curată.

În sfârșit s'a dat semnalul de plecare iar principesa îi zise:

— Rămâi cu noi; noi trei mergem împreună.

Zbisko ieși fericit în curte, unde cailor așteptau gata de plecare. — Principele încălecă cel dintâi, doi servitori îi duseră armele, lancea pe care o manua cu mare ușurință.

Principesei și Danusiei le ajută Zbisko, apoi plecară și ei după ceilalți. Câtva timp mergeau fără să vorbească un singur cuvânt, până ce Anna Danuta se întoarse către Zbisko și-i zise:

— Pentru-ce taci? Povestește cu Danusia...

Zbisko n'avea nimic de spus... După mai multe rugări, i-se deschise gura, și zise încet:

— Danusia!

— Ce dorești?

— Te iubesc!...

Mai mult n'a putut zice, dar și pentru Danusia a fost destul, căci roși până la urechi și zise încetinel:

— Și eu te iubesc...

Apoi tăcură iarăși. Mai apoi principesa întrebă pe Zbisko:

— Ți-a fost urt fără ea? Spune toate amănunțit, ce-ai mâncat acasă și ce ai mai făcut cu fratele tău?

Zbisko povesti toate, singur de Iaghenka nu aminti, nimic. N'a făcut-o asta intenționat, și nici nu i-a venit în minte sârmana fată... El vedeă acum numai pe Danusia! Și ajungând în nește tufșuri mai dese, se apropie de Danusia și o sărută...

Fiind însă iarăși crengile erau despoiate, așa că îl observară mai mulți din societatea vânătorilor.

— O sărută în prezența principesei! — zise Danfeld cavalerului din Loharingia.

— Semn, că nu peste mult se vor căsători.

— În adevăr aștia sunt îndrăgostiți — spuse în batjocură cavalerul cruciat.

— Eu aș schimbă bucuros cu cavalerul! — zise de-Lorsch.

— Și eu! — zise involuntar Danfeld. Dar adause numai decât, cu supunere:

— Am depus vot, demnul meu.

De-Lorsch zimbi puțin, căci știa, că membrii ordului nu-și prea țin votul și în-trebă îndată:

— Pentru-ce ai zis la masă, că Danusia e fata mamonului?

Danfeld enară istoria dela Zlotor, unde principele voiă să ridice o fortăreață, dar cruciații i-au furat totul și chiar și pe el, când s'a dus să privească zidirea nou începută. Atunci tatăl Danusiei muri de spaimă. Apoi a spus, cum Jurand s'a jurat că se va răzbiună asupra cavalerilor cruciați. Și pe când vorbiă, glasul i-se înăbuși de furie și ură... își aducea încă bine aminte de ziua în care a convenit cu Jurand; așa s'a înfricat de omul acela cumplit, încât și-a lăsat oștirea, bagagiul, armele și împinteniindu-și calul, fugi acasă la Citna, unde se și îmbolnăvi de spaima cea mare.

Când s'a însănătoșat, l-a judecat tribunalul ordului, și l'au scăpat ce-i drept, căci zise, că fără voie l'a răpit calul, dar totuși n'a mai putut ocupa funcțiuni mai înalte.

Se înțelege, că nu le-a spus toate astea lui de-Lorsch, ci vorbiă mai mult despre cruzimile săvârșite de Jurand. N'a spus nici aceea, că de când e aici, s'a îndrăgît de Danusia, care e cel mai urgisit inamic al lui.

— Infricoșat popor e ăsta! — continuă Danfeld, — urește ordul din tot sufletul său. De ne-ar ajuta Dumnezeu, să-i stărpim până la cel din urmă.

Ai dreptate! Nici chiar între păgâni n'ar cuteză să-și ridice fortăreața vre-un principe, necum să cuteze pe pământul vostru.

— Și totuși a ridicat o fortăreață în potrivă voinței noastre, dar pe teritoriul lui, căci Zlotor e proprietatea sa,

— Cu atât mai vârtos datoriti mulțămii lui Dumnezeu, căci v'a ajutat la învingere. Și cum s'a terminat războiul?

— Războiul n'a fost.

De-Lorsch privi surprins la Danfeld.

— Ce fel? Dar voi ați atăcat damele, curtea și pe principele, în timp de pace?

— Purtarea ordului totdeauna e justificabilă față de atari semi-păgâni!

— Dar eu totuși cred un lucru, — zise De-Lorsch; — cavalerul acela cumplit la mânia își răzbiună pe dreptul asupra aceloră, cari i-au omorît soția tinăra.

— Cel ce își ridică mâna în potrivă cruciaților, e prietin cu mamonul.

De-Lorsch își pleacă puțin capul și cugetându-se la ceva, de sigur i-ar fi povestit lucruri mari căpitanului de poliție din Citna, dar ajungând la un loc mai larg trebuiau să aștepte animalele sălbatice. — Aici se opri întreaga societate și se coborîră cu toții de pe cal, alături de principele.

(va urmă)



BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

Dr. Augustin Bunea: **Stăpânii Țării Oltului** discurs de intrare în Academia Română. — Prețul 3 cor. + 20 fil. porto.

O carte bună pentru popor. Advocatul din Sibiu Dr. Dionisie Moldovan a tipărit în America o carte sub titlul: „Advocatul poporal” în Maiu 1910. Ediția aceasta a trecut repede și numitul avocat, întors în patrie, a tipărit acum la W. Krafft în Sibiu „Advocatul poporal” în a doua ediție revăzută și îndreptată. (384 pag. 8°. Prețul broș. Cor. 2.50, legat în pânză Cor. 3.50). Trecerea repede a ediției prime, precum și scrisorile pline de recunoștință ale unor Români din America, ce se publică într'un prospect, sunt dovada cea mai bună, că „Advocatul poporal” e una din cărțile cele mai de lipsă pentru popor — țărani și inteligenți deopotrivă — și că ea umple un gol mare și demult simțit.

În adevăr, câte procese pierdute s'ar fi înconjurat, câți bani s'ar fi cruțat în pungile Românilor săraci, dacă ar fi avut la îndemână „Advocatul poporal”, care povățuiește pe cetitor prin cărările încărcate ale paragrafilor și-i arată că anume în care caz p. a începe proces cu sorți de izbândă. „Advocatul poporal” lămurăște la înțeles drepturile și datorințele cetățenilor și le dă sfaturi în toate treburile și daraverile ce-i pot veni omului înainte în viață.

„Advocatul poporal” e o carte care ar trebui să și-o cumpere fiecare Român știutor și neștiutor de carte. Cel știutor o va ceti însuș, cel neștiutor să o dea copiilor sau nepoților să i-o cetească, și va lua din ea învățătură însutit mai scumpă decât prețul cărții.

Indemnăm pe tot omul să-și cumpere această carte de mare folos.

Icoane din luptele Bisericii de I. Roșiu, format 16° mare pe 466 pag. Broșare elegantă. — 7 colori. — Prețul 3 coroane; pentru România 3 lei 50 bani. Pentru studenți 2 Cor. (+ porto 20 fil.) — *Întreg venitul e destinat pentru „Mausoleul Bunea”*. Profesorul universitar de ist. bis. dela facultatea teol. din Budapesta a numit traducerea ungurească a „Icoanelor”: „Lucrare actuală și de mare diligență... plină de cugetări cari de cari mai frumoase... apologie animată... scl. scl.”

Considerând și scopul pentru care s'a oferit, ar face frumoasă misiune toți cei ce ar desvâli-o în cercuri cât mai largi. După 25 exemplare — unul gratuit. — Se poate procura dela *Librăria Arhidiecezană* (Blaj) și dela autor (Blaj „Unirea.”) *Banii de răscumpărare ai fiecăruia se vor cvita public.*

Biblioteca din Blaj. Sub acest titlu a început să apară la Tipografia noastră o serie de povestiri bune, alese pentru tinerime. Nrul 1. cuprinde minunatele scrisori ale misionarilor din depărtatul răsărit, publicate în „Unirea” sub titlul de „Vestitoriă credinței”. Câte o astfel de broșură de 70 pag. format mic, costă 24 fil. O recomandăm cu căldură.

Antologionul sau Mineiul tomul I. carele cuprinde în sine slujbele duminzeștilor sărbători, a Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților de pe lunile: Septemvrie, Octomvrie, Noemvrie și Decemvrie.

Prețul tomului I. legat în piele și cu copcii este 32 Coroane.

N. Iorga: *Breve Storia dei Rumeni.* Dl Iorga a publicat în italianește această scurtă istorie a românilor din prilejul jubileului națiunei italiene și ca omaj dela un popor frate și prietin. Cartea e editată de Liga culturală, e împodobită cu multe ilustrațiuni și costă 2 lire.

Strin: *Din sârmana mea grădină*, versuri. Orăștie 1911 pag. 63 prețul 1 cor. Partea cea mai mare sunt poeziile religioase, iar în cealaltă se cântă Mama. Autorul mănăiește destul de bine versul, fantasia sa însă nu pare destul de bogată, așa cât pe alocuri e banal.

M. Străjan: *Moartea lui Dante Alighieri* traducere din Silvio Pelico și *Ingerul celor trei nopți*, o veche legendă din viața lui Dante, — Craiova 1911 pag. 16, prețul de 20 bani. Amândouă bucățile ni-se prezintă în o traducere foarte îngrijită și ne descriu în vii colori câteva clipe din viața marelui geniu al Italiei.

Proprietar-editor: **Aurel C. Domșa.**
Redactor responsabil: **Augustin Gruția**

Concurs.

Întreprinzătorii doritori de a executa lucrările necesare la edificarea grajdului pentru boi de jug edificând în Vidrasău, pentru domeniul A. St. Șulțiu prin aceasta se recearcă să-și înainteze ofertele în scris însoțite de cautiunea de 1000 cor. adecă una mie corăne la Administrațiunea centrală capitară în Blaj cel mult până la 20 Iulie 1911, 10 ore a. m.

Ofertele întrate mai târziu nu se vor lua în considerare.

Operatele despre acestea lucrări și anume: formularul de contract, condițiunile de edificare, preliminarul de spese și planul aprobate de Preaveneratul Conzistor Metropolitan la 20 Maiu 1911 sub Nrul 3559 se pot sudiă zilnic la Administrațiunea centrală capitară în Blaj între orele 9—12 h. a. m. și 3—5 h. p. m.

Blaj, la 13 Iunie 1911.

(54) 2—2
Administrațiunea centrală capitară.

VREAI SĂ AJUNGI MILIONAR??!

Atunci nu întârzia a cumpără cel puțin un loz două dela Banca Hipotecară Ungară, cari de prezent sunt celea mai de valoare și celea mai căutate, fiind garantate din partea visteriei statului!!!.

6 Trageri anual!!.. Tot lozul trebuie să se tragă și să câștige necondiționat!!.. Celea mai mari șanse de câștig!!..

Iată câștigurile principale: Cor. un milion, apoi Cor. 500.000—, 300.000—, 100.000—, 2 de 75.000—, 50.000— 30.000—, 3 de 10.000— și nenumărate câștiguri mai mici, cari ies în fic ^{ori} în la sorți!

Grăbiți cu comanda, căci **va fi deja în 25 I** ^{la viitca}

Pentru a înlesni cumpărarea acestor lozuri ori ^{ori} pe rate lunare și anume de prezent pe: 33 rate lunare de câte

Deja după achitarea ratei prime participă fiecare ^{ori} la ^{pe}, iar câștigul este în întregime al lui. Cu plăcere trim ^{ori} prospectu cu explicările necesare. Binevoiti a ne trimite ^{ori} adres. Abonamentul listei de trageri e 2 coroane.

Notăm cu ocaziunea aceasta, că la ultima trageri a lozurilor dela institutul „Pesti Hazai” din 5 Iunie a. c. câștigul principal de 200.000— cor. a picat pe Seria 5210 și Nrul 29, iar al doilea de 25.000— cor. pe Seria 5559 și Nrul 26.

Cu deosebită stimă;

ÜSTREDNÁ BANKA ÚC SPOL., ^{ad} ^{star}
Budapest V., Sas-u. 24.

(53) 2—2

„Mangra, Tisza și Tribuna”. Un mănunchiu de dovezi adunate din „Tribuna” de Dr. Al. Vaida Voevod deputat. Brașov 1911 prețul 1 cor. Broșura aceasta e menită să facă lumină în cearta dintre „Tribuna” și partidul național. Se află și la librăria noastră.

În Librăria Seminarului teologic gr.-cat. din Blaj se află de vânzare *Calendarul „Minervei”* cu 1 cor. 25 fil. + 20 fil. porto postal.

Un admirabil tablou după originalul marelui pictor *Obedeanu* reprezentând pe:

MIHAI-VITEAZUL

Cel mai războinic voevod, ne pare din acest tablou cu o putere de sugestie extraordinară. Se află de vânzare la Librăria sem. teol. gr.-cat din Blaj. — Prețul tabloului cor. 150 fil.



In loc de 18 cor. numai 8 cor.

Orologiu elegant remontoir
Pentru domni
Argint-Gloria
cu trei capacuri tari artistic gravate, un capac săritor cu coardă, 10 pietri, umblare punctuoasă, garanță în scris pe 8 ani numai cu coroane 8

3 bucăți cor. 22.
Căsuțe elegante pentru orologiu à cor. 2.
Spedeză pe lângă rambursă
J. WEINER. Wien XIX/1 Boschstrasse 2.

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătorii de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișcara-Fabric

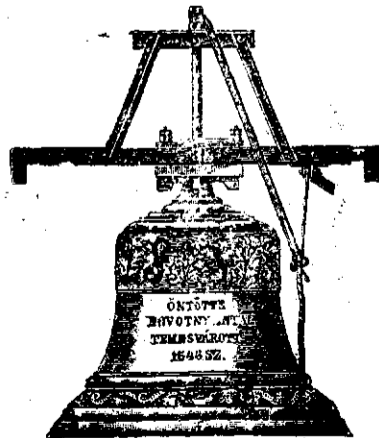
(27) 40—52



se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu ajusturi de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte. îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

← clopotele gaurite →

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustarea de fer bătut — ca și spre turnarea de touce de metal.



Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.

Singurul institut de asigurare ardelean

„Transsylvania”

SIBIIU

Strada Cisnădiei 5.

Strada Cisnădiei 5.

recomandă

Asigurări împotriva fooului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. pe porale pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaduce,

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1910	K.	5,003,540-78
Capitale asigurate pe viață achitate		4,884,801-12
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1910	foc	119,839,992—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	„	11,020,266—
	„	2,428,317—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(28) 40—?